

Bedenkingen bij de hervorming van de kieswet
(Wetsvoorstel 1806) en de niet-splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde

1. de rechtsstaat en behoorlijk bestuur :

Het procédé waarbij een ontwerp van de regering, naar de vorm wordt ingediend als een wetsvoorstel van één of meer Kamerleden, om het advies van de Raad van State niet te moeten vragen, dient scherp aan de kaak te worden gesteld. In casu, werd dank zij het moedige initiatief van de Kamervoorzitter en dank zij de harde druk van de oppositie toch het spoedadvies van de Raad van State (enkel summier onderzoek, door Franstalige Kamer) ingewonnen, zodat het door de regering beoogde doel slechts gedeeltelijk werd bereikt.

Het indienen van een regeringstekst onder het mom van tekst die uitgaat van individuele volksvertegenwoordigers is een "intellectuele valsheid in geschriften". Dit wil zeggen het opstellen van een geschrift dat de waarheid geweld aan doet, met het inzicht, een onrechtmatig voordeel (voor zichzelf of voor anderen) te bekomen. Het oogmerk zich te onttrekken aan een wettelijke verplichting (bvb. het vragen van een advies van de Raad van State) is een voorbeeld van het bekomen van een onrechtmatig voordeel. Ook is het voor het beoordelen van het strafbaar inzicht en het bestaan van het misdrijf niet relevant of het beoogde doel effectief werd bereikt. Het volstaat dat het geschrift, toen het werd opgesteld, het beoogde doel kon bereiken.

Het is duidelijk dat het wetsvoorstel nr 1806/001 ingediend door Hugo Coveliers, Claude Eerdekens, Daniel Bacquelaire, Dirk Van der Maelen, Muriel Gerkens en Jef Tavernier, in werkelijkheid niet door hen, maar door de regering werd ingediend. Zo is het algemeen geweten dat de teksten op regeringsniveau werden uitgewerkt en goedgekeurd in de Ministerraad van 26 april 2004. Dit is geen voorstel van de betrokken parlementairen, het is een voorstel van de regering. Voor zover daaraan mocht getwijfeld worden kan vermeld worden dat de toelichting bij het wetsvoorstel dienaangaande een buitengerechtigde bekentenis bevat : "Omdat de regering overal provinciale kieskringen wil creëren, maar ook de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde wenst te handhaven, stelt zij een regeling voor waarbij de Nederlandstalige kandidaten van Brussel-Halle-Vilvoorde en Leuven op dezelfde lijsten zullen staan" (Stuk 1806/001, blz. 6).

Men kan zich de vraag stellen naar de rechtsgeldigheid van een wet die tot stand komt op grond van een vals stuk. Ook zijn er vragen naar het mededaderschap (bvb van de betrokken Ministers) en naar de gevolgen van het gebruik van dit vals stuk.

Wellicht kunnen de berokken parlementsleden zich – weliswaar tijdelijk – verschuilen achter hun parlementaire onschendbaarheid, maar dat doet geen afbreuk aan het bestaan van het misdrijf.

Een van de basisregels van behoorlijk bestuur is dat de overheid de regels die ze zelf heeft uitgevaardigd respecteert (*patere legem quem ipse fecisti*).

Het is tekenend voor de aftakeling van de rechtsstaat dat niemand zich wezenlijke vragen stelt bij een procédé dat steunt op valsheid in geschriften. De zaak wordt met een licht schouderophalen afgedaan.

2. De ongrondwettelijkheid :

De raad van state heeft reeds een aantal ongrondwettigheden aangeduid.

a) Eén fundamentele ongrondwettigheid heeft ze niet vermeld. Het feit dat het advies van een Franstalige kamer komt, is daar zeker niet vreemd aan.

De nieuwe regeling is nl., evenals de oude, duidelijk in strijd met de grondwettelijke indeling van het land in taalgebieden, gewesten en provincies. Een groot deel (meer dan 550 000 inwoners) van het Nederlands taalgebied, en van het Vlaams Gewest onderwerpen aan verkiezingen voor Frans-Brusselse en Waalse kandidaten (Europa en Senaat) is duidelijk in strijd met de letter en de geest van het begrip eentalig taalgebied. (Het niet voorzien in een vertegenwoordiging voor de Duitstaligen is trouwens ook strijdig met de grondwet).

Opnieuw staan we hier voor een overheid die zich niet gedraagt naar haar eigen regels (*patere legem quem ipse fecisti*).

b) Een andere ongrondwettelijkheid bestaat erin dat de nieuwe wettelijke bepalingen het niet mogelijk maken vast te stellen hoeveel volksvertegenwoordigers er respectievelijk in de kieskring Leuven en in de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde gekozen zullen zijn. Artikel 63 § 2 en 3 van de grondwet bepalen nochtans dat elke kieskring een aantal zetels toegewezen krijgt, in verhouding tot zijn bevolkingsaantal. Dit betekent dat Leuven thans recht heeft op 7 Kamerzetels en Brussel-Halle-Vilvoorde op 22, samen 29 zetels. De wet bepaalt niet wie in Leuven en wie in Brussel-Halle-Vilvoorde verkozen wordt, wat flagrant in strijd is met de grondwet.

Er is wel een onrechtstreekse manier om te bepalen wie in Leuven en wie in Brussel-Halle-Vilvoorde verkozen is, nl. de plaats waar de kandidatenlijst wordt neergelegd. Wordt de lijst in Leuven neergelegd, dan zijn alle kandidaten die op die lijst verkozen worden Leuvense verkozenen. Hun lijst wordt weliswaar ook voorgelegd aan de kiezers van Brussel-Halle-Vilvoorde, en de zetelverdeling

gebeurt ook op basis van de (Vlaamse) stemmen van Brussel-Halle-Vilvoorde, maar dit neemt niet weg dat het een Leuvense lijst is en blijft, en dat alle erop gekozen kandidaten in Leuven verkozen zullen zijn, wat trouwens hun automatische indeling in de Nederlandse taalgroep met zich zal brengen.

Indien dus alle Vlaamse partijen ervoor zouden opteren om hun lijsten te Leuven neer te leggen, dan zou dit betekenen dat geen enkele van hun kandidaten een taalkeuze zou moeten maken, en dat alle Vlaamse verkozenen, op grond van hun verkiezing te Leuven, tot de Nederlandse taalgroep zouden behoren. Dit zou er toe leiden dat er te Leuven tussen de vijftien en achttien verkozenen zouden zijn, terwijl Leuven grondwettelijk slechts recht heeft op 7 verkozenen.

Omgekeerd, indien alle Vlaamse partijen hun lijsten in Brussel zouden neerleggen, dan moeten alle kandidaten van die partijen een taalkeuze maken en zijn de verkozenen ervan per definitie gekozen door de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde (ook al worden de kandidaten ook voorgelegd aan de kiezers te Leuven en ook al bepalen deze kiezers mee welke Vlaamse kandidaten verkozen zullen zijn). Het zijn en blijven verkozenen van de kieskring waar ze zijn voorgedragen, nl. Brussel-Halle-Vilvoorde. Indien geen enkele lijst te Leuven wordt ingediend, zou dit er dus toe leiden dat er in Brussel-Halle-Vilvoorde 29 verkozenen zullen zijn, terwijl de kieskring er volgens de grondwet slechts 22 mag tellen. De kieskring Leuven zou dan geen verkozenen tellen, terwijl die kieskring nochtans recht heeft op zeven verkozenen.

Wat er moet gebeuren indien dezelfde partij (met hetzelfde lijstnummer of letterwoord) zowel een lijst te Leuven als een lijst te Brussel zou neerleggen (al dan niet met dezelfde kandidaten) is, behoudens vergissing, niet geregeld (is één van beide onontvankelijk, zo ja welke, komen beide lijsten op de stembrief, worden de stemmen dan samengeteld ?).

Een andere indicatie voor de ongrondwettelijke situatie, met een ingebakken doch onzekere verschuiving van zetels van Leuven naar Brussel-Halle-Vilvoorde en omgekeerd, is het feit dat de Franstalige lijsten in Brussel-Halle-Vilvoorde 29 kandidaten zullen mogen tellen, terwijl er in die kieskring (voor hen) maximaal 22 zetels te begeven zijn.

Nochtans stelde de Heer Coveliers, in een andere context (nl. de zogenaamd noodzakelijke wederinvoering van opvolgers), dat er zich een grondwettelijk probleem zou stellen, indien men meer kandidaten op de lijsten zou toelaten dan er te begeven plaatsen zijn (verslag, stuk 1806/008 blz. 53).

3. De noodzaak van de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde :

Het is duidelijk dat aan deze ongrondwettelijke – en ten aanzien van Vlaanderen discriminerende en denigrerende – situatie in de provincie Vlaams-Brabant alleen een einde kan komen door de kieskringen in overeenstemming te brengen

met de grondwettelijke indeling van het land in taalgebieden, gewesten en provincies, en dus, door de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde te splitsen. De herindeling van de kieskringen in provinciale kieskringen is er een unieke gelegenheid toe.

De VLD en de regering zwaaien met een nota van volksvertegenwoordiger Stef Goris, (ook weergegeven in De Standaard van 13 augustus 2002) waarin beweerd wordt dat de niet-splitsing, zoals door de regering gepland, voor Vlaanderen voordeliger zou uitkomen.

Met gunstiger bedoelt Goris dat er in het nieuwe paars-groene systeem "slechts" één à twee Vlaamse volksvertegenwoordigers verloren zouden gaan (van 11 naar 9), terwijl bij een splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde er – volgens Goris – 3 à 4 Vlaamse zetels minder zouden zijn (van 11 naar 8 of 7).

De cijfers van Goris zijn fout. Daarover straks meer.

Eerst moet toch onderstreept dat het merkwaardig is dat de VLD de splitsing afwijst op grond van een beweerd verlies van enkele Vlaamse Kamerzetels, terwijl diezelfde VLD, in dezelfde kieshervorming, zonder verpinken en zonder enige tegenprestatie, voorstelt om de Senaat in de toekomst paritair samen te stellen : dit wil zeggen op de 70 toekomstige Senatoren zou Vlaanderen er slechts 35 krijgen in plaats van de 41 waarop het volgens zijn bevolkingsaantal recht heeft. Het prijsgeven van 6 Senaatszetels komt verhoudingsgewijs overeen met een verlies van 12 Kamerzetels (er zijn 2,14 keer meer Kamerleden dan Senatoren). Het argument dat de splitsing van de kieskring Vlaanderen tot 2 kamerzetels zou kunnen kosten klinkt dan ook zeer hol, ja zelfs cynisch.

Bovendien verliest Goris uit het oog dat de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde niet alleen betrekking heeft op de verkiezing van de volksvertegenwoordigers, maar ook op de verkiezing van de senatoren (huidige regeling) en de Europese parlementsleden. Alvast voor deze twee verkiezingen kan er cijfermatig nooit een nadeel voor Vlaanderen zijn vermits het aantal te verkiezen Vlaams senatoren en Vlaamse Euro-parlementsleden in de grondwet of in de wet is bepaald.

Nu de cijfers voor de kamerzetels. De nota Goris zegt dat in een eigen kieskring Halle-Vilvoorde de Franstaligen één à twee op de 8 zetels zouden halen. Hij verliest echter uit het oog dat, na splitsing, de nieuwe Vlaamse kieskring de provincie Vlaams-Brabant (= Leuven + Halle-Vilvoorde) zou zijn. Die kieskring zou recht hebben op 15 zetels (1 meer dan Brussel, wat op zich psychologisch ook zeer belangrijk is).

De ervaring met de verkiezingsuitslagen voor de Vlaamse Raad en voor de provincieraad van Vlaams-Brabant bewijzen dat de Franstaligen in een

gesplitste kieskring hun stemmenaantal drastisch zien dalen (met 40 tot 50 %). Dit is logisch, ze moeten dan immers opkomen met een eenheidslijst die zich als anti-Vlaams moet profileren en die bovendien de grote Brusselse Franstalige kopstukken en de gekende partijlogo's moet missen. Dit feit op zich is onweerlegbaar en vele malen belangrijker dan het verhoopte (voorgespiegelde) effect, dat de Vlaamse partijen, door de grotere aantrekkingskracht van Leuvense kandidaten in Brussel-Halle-Vilvoorde, wat stemmen zouden kunnen bijwinnen.

Integendeel, in de gesplitste kieskring Vlaams-Brabant, zouden de Leuvense kandidaten pas echt hun aantrekkingskracht ten volle kunnen laten spelen, vermits de concurrentie van de grote Frans-Brusselse stemmentrekkers dan – en dan alleen - zou wegvallen.

Een extrapolatie van de resultaten die de Franstalige eenheidslijst voor de Vlaamse Raad behaalde in heel Vlaams-Brabant bij de verkiezingen van juni 1999, toont dat die eenheidslijst toen 36 683 stemmen behaalde, nipt genoeg voor één zetel en ver van een tweede zetel.

Wat de aparte kieskring Vlaams-Brabant betreft, is het dus duidelijk : hoogstens 1 Franstalige zetel. Hierbij moet dan nog de kanttekening gemaakt worden, dat deze “Franstalige” zetel geen echte Franstalige zetel zou zijn, maar wel een Franssprekende Vlaming, die de eed in het Nederlands zou moeten afleggen en die in de Nederlandse taalgroep zou zetelen (wat zeer belangrijk is, o.a. voor de N/F zetelverdeling die de regering wil invoeren voor de toekomstige nationaal verkozen volksvertegenwoordigers).

En nu Brussel. In de apart kieskring Brussel zouden 14 zetels te verdelen zijn. Volgens Goris zouden de Vlamingen daar geen enkele van in de wacht kunnen slepen, tenzij met een eenheidslijst. Een Vlaamse vraag om drie gewaarborgde Vlaamse volksvertegenwoordigers te Brussel te krijgen wordt door Goris van tafel geveegd omdat “die eis op Franstalig hoongelach wordt onthaald”. Eigenaardig toch dat Goris en de VLD datzelfde hoongelach niet laten weerklinken wanneer de Franstaligen eisen dat 4 000 000 Franstaligen evenveel Senatoren krijgen als 6 000 000 Vlamingen !

Maar ook zonder gewaarborgde vertegenwoordiging in Brussel hebben de Vlaamse lijsten, volgens hun proportioneel aandeel in de Brusselse stemmen, steeds recht op 2 volksvertegenwoordigers. Het volstaat dat het zogenaamde systeem van poolvorming van de stemmen (telling en verdeling van de zetels per taalgroep afzonderlijk) in Brussel wordt toegepast opdat de Vlaamse lijsten steeds 2 Vlaamse Brusselse verkozenen zouden hebben. Het systeem van poolvorming werd overigens reeds voor de Brusselse gewestraad toegepast, en zal nu door de paarse partijen zelfs worden ingevoerd in die niet-gesplitste kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde.

Maar zelfs zonder die poolvorming, doch met het behoud van de apparentering tussen enerzijds Leuven-Halle-Vilvoorde en de Vlaamse lijsten te Brussel en anderzijds Nijvel en de Franstalige lijsten te Brussel zouden er in Brussel minstens twee, en meestal zelfs drie Vlaamse volksvertegenwoordigers gekozen zijn. De verklaring hiervoor is eenvoudig : de apparentering is een systeem waarbij de zetels die niet rechtstreeks in de kieskring kunnen worden toegewezen op provinciaal niveau worden verdeeld (in casu op het niveau van de oude provincie Brabant). Dit heeft voor gevolg dat de invloed van het groot aantal niet-stemgerechtigde inwoners van Brussel¹ uitgesmeerd wordt over geheel de oude provincie Brabant, wat voor de lijsten uit Vlaams-Brabant, en in mindere mate ook voor deze uit Nijvel, voordelig is.

Slotom : op de 29 zetels die in Vlaams-Brabant en Brussel te begeven zijn, zou de gesplitste kieskring het volgende resultaat geven : zeker 15 Vlaamse zetels in Vlaams-Brabant (waarvan hoogstens 1 door een Franstalige bezet zou worden) en naargelang het gekozen systeem, 3 of 2 Vlaamse zetels te Brussel. Dus in de meest ongunstige rekening : $14 + 2 = 16$ Vlaamse zetels, in het beste geval 17 of zelfs 18 (bvb. als de Franstaligen verdeeld zouden opkomen in Vlaams-Brabant). De nieuwe regeling van de regering geeft, in het beste geval 17 (10 in Brussel-Halle-Vilvoorde en 7 in Leuven), en mogelijks zelfs 16 Vlaamse zetels (9 in Brussel-Halle-Vilvoorde en 7 in Leuven)².

Hiermee is alvast bewezen dat de splitsing van de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde geen verlies aan Vlaamse zetels met zich brengt³.

De voordelen van een splitsing zijn daarentegen legio, al was het maar omdat ze de enige is die de grondwettelijke indeling van het land in taalgebieden, gewesten en provincies eerbiedigt. Het is ook de enige die het Franstalige politiek gestook in Vlaams-Brabant kan doen ophouden.

Nu zijn alle Franstalige partijen erop uit zich als kampioen van de verdediging van de Francofonen in Halle-Vilvoorde te profileren, niet alleen om zoveel mogelijk stemmen uit Halle-Vilvoorde te halen, maar ook om te voorkomen dat

¹ De zetels worden over de kieskringen verdeeld volgens het aantal inwoners. Door het groot aantal niet-stemgerechtigde inwoners (vreemdelingen en minderjarigen) zijn er in een afzonderlijke kieskring Brussel veel minder stemmen nodig om een zetel binnen te halen dan in Nijvel of Vlaams-Brabant. Zo zou op basis van de uitslagen van juni 1999 in Brussel een rechtstreekse zetel binnengehaald worden met 30 490 stemmen, terwijl voor een rechtstreekse zetel in Nijvel en Halle-Vilvoorde respectievelijk 43 848 en 41 267 nodig waren.

² Hier dient rekening gehouden te worden met de bevolkingsevolutie : het groot aantal naturalisaties van migranten en de jongere bevolkingspyramide van de genaturaliseerde migranten speelt zeker in het voordeel van de Franstalige partijen.

³ Het regeringssysteem van poolvorming over geheel Brussel-Halle-Vilvoorde heeft nog een niet onbelangrijk nadelig aspect voor de Vlaamse lijsten : Brussel is de grootste Franstalige kieskring en er komen dan ook zeer veel kleine Franstalige lijsten op (vergelijkbaar met Antwerpen langs Vlaamse kant). Hierdoor zijn de Franstalige stemmen relatief veel meer versnipperd dan de Vlaamse en gaan er relatief veel Franstalige stemmen verloren. Door de poolvorming gaan in de toekomst geen versnipperde Franstalige stemmen meer verloren.

Franstalige stemmen naar andere, meer Franstalig geprofileerde partijen zouden gaan.

In een gesplitste kieskring gaat het electoraal belang en opbod van de Franstalige partijen in Halle-Vilvoorde teloor en dit zowel voor de verkiezingen van de Senaat, de Europese verkiezingen als de Kamerverkiezingen. Hoogstens kan er nog een Franstalige kartellijst opkomen voor de Kamer, doch hoger werd reeds aangetoond dat dit een heel andere dimensie heeft en steevast veel minder Franstalige stemmen oplevert. Niet elke Franstalige verkiest immers de Fransdolle retoriek van een eenheidlijst.

Het element van verlies van Franstalige stemmen heeft ook zijn repercussies op de financiering van de partijen⁴.

Het is duidelijk dat de Franstalige partijen door de niet-gesplitste kieskring een voet tussen de deur houden om het eentalig statuut van een groot deel van Vlaams-Brabant op de helling te zetten. Zij rekenen erop dat de tijd in hun voordeel speelt (steeds verdere emigratie van Franstaligen uit Brussel naar Vlaams-Brabant).

De splitsing is gewoon een kwestie van goed bestuur en federale loyaleiteit. De niet-gesplitste kieskring is (net zoals het niet-gesplitst gerechtelijk arrondissement Brussel-Halle-Vilvoorde) een overblijfsel van het unitaire België en is totaal onaangepast aan de federale staatstructuur.

Zijn de Vlaamse verantwoordelijke politici dan niet beschaamd dat zij blijven dulden en verdedigen dat in dit land, dat zich "federaal" noemt, in een groot deel van het eentalig Nederlands taalgebied (tot in Liedekerke en Londerzeel toe !) nog steeds Waalse en Frans-Brusselse verkiezingen worden gehouden ? Dit kunnen zij toch op geen enkele wijze goedpraten ?

De noodzaak van splitsing wordt overigens uit onverdachte bron bevestigd. Het regeerprogramma van de huidige Vlaamse regering stelt dat de splitsing in de eerste helft van deze legislatuur verwezenlijkt moest worden !

Marc Verwilghen (toen nog geen Minister) schreef ons naar aanleiding van een vroegere actie tot splitsing van de kieskring dat hij de splitsing logisch en noodzakelijk vond, maar merkte daar fijntjes bij op "wel moet het mij van het hart dat zij die dit reeds hadden kunnen realiseren in de huidige legislatuur nagelaten hebben dit te doen, men moet zich afvragen waarom ?".

Wij stellen diezelfde vraag nu aan de Minister en aan zijn partij de VLD.

⁴ A rato van de huidige 70 000 stemmen, telkens voor Kamer en Senaat, en 50 fr. per stem, gaat het om 7 000 000 fr per jaar, dus 28 000 000 fr. per legislatuur !

4. De zetelaanpassing :

Het wetsvoorstel bevat ook een bepaling waardoor in de toekomst de aanpassing van het aantal zetels waarop elke kieskring recht heeft, aan de evolutie van het bevolkingscijfer niet meer zal gebeuren op basis van de tienjaarlijkse volkstelling, maar wel op basis van de cijfers van het rijksregister.

Het is bekend dat de demografische evolutie in de komende jaren ten nadele van Vlaanderen zal spelen, hetgeen o.m. verklaard wordt door het dalende geboortecijfer in Vlaanderen en het stijgende geboortecijfer in Wallonië en Brussel.

Dit zal in de toekomst verschuivingen van Vlaamse zetels naar Wallonië en Brussel met zich brengen. Een eerste zetel zou reeds bij de komende verkiezingen verschuiven van Vlaanderen naar Wallonië.

Die zetelaanpassing kan echter pas gebeuren na een Koninklijk Besluit. Welnu, gezien de Franstalige weigering om de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde te splitsen, zouden de Vlaamse partijen elk Koninklijk Besluit over deze zetelaanpassing kunnen tegenhouden totdat de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde gesplitst is.

Lijkt dit drastisch ? Laten we dan even in herinnering brengen dat de Franstaligen elke zetelaanpassing in het voordeel van Vlaanderen blokkeerden van 1947 tot 1965, waardoor ongeveer een half miljoen Vlamingen niet meer in het parlement vertegenwoordigd waren. Als tegenprestatie voor de aanpassing eisten de Franstaligen grondwettelijke waarborgen tegen minorisering door de Vlaamse meerderheid⁵.

Luc Deconinck
Voorzitter Halle-Vilvoorde Komitee
5 september 2002

⁵ Luykx en Platel, Politieke geschiedenis van België, Kluwer, 1985, deel 2, blz 525